

1 PLANET
4 ALL

ESTONIA
DEVELOPMENT COOPERATION

Koolitus-arutelu noortele. Kliimaõigus: kliimakaebused & õiguse roll kliimamuutusega tegelemisel

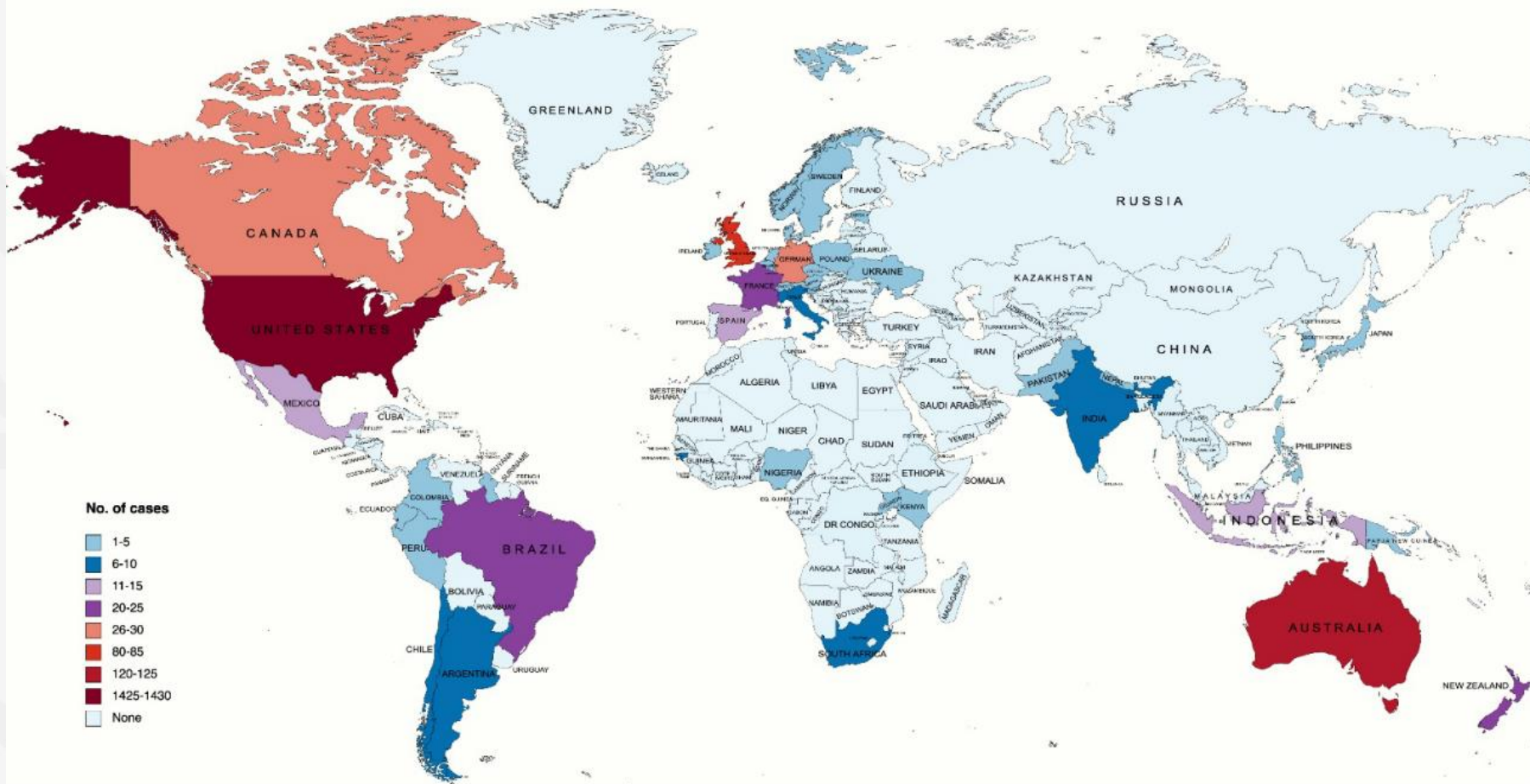

Triin Jäädmaa

04. oktoober 2022

Miks kliimakaebused?

Figure 1.2. Number of climate litigation cases around the world, per jurisdiction (up to 31 May 2022)

Ülevaade kliimakaebustest

- 2022. a maikuu seisuga 2002 kliimakaebust 44 riigis
 - 1426 USAs
 - 73 suurt strateegilist kliimakaebust valitsuse vastu
- Kaebajateks enamasti üksikisikud, keskkonnaühendused, kohalikud omavalitsused
- Ligi 80% kaebustest puudutab kliimamuutuste leevendamist, 20% kliimamuutustega kohanemist
- Infot leiab:
 - <http://climatecasechart.com/>
 - [Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot](#). Grantham Research Institute
 - ÜRO 2020. a raport: [Global Climate Litigation Report](#)
 - Greenpeace juhendmaterjalid (nt [People's Guide 2018](#))

Näited – kaebused valitsuse vastu

- Urgenda Foundation v. State of the Netherlands (2013 >>2019)
 - 2020. a kliimaambitsioon 20%-lt 25% peale
- Friends of the Irish Environment v. Ireland (2017 >>2020)
 - Riiklik kliimakava aastani 2050
- Neubauer, et al. v. Germany (2020 >> 2021)
 - Kliimaseaduse puudulikkus ja süsinikueelarve ületamine
- Juliana v. United States (2015 >>...)
 - Valitsuse ebapiisav tegevus kliimamuutuste leevendamisel
- Massachusetts v. EPA (US) (2003>>2007)
 - Kasvuhoonegaaside määratlus puhta õhu seaduses

Näited – projektide vaidlustamine

- Fridays for Future Eesti v. Narva-Jõesuu linnavalitsus (2020 >>...)
 - Narva-Jõesuu linnavalitsuse otsus väljastada Enefit282 põlevkiviõlithasele ehitusluba
- Greenpeace v. Ministry of Petroleum and Energy (Norway) (2016 >>2020 >>...)
 - Energeetika ministri otsus lubada Barentsi merel nafta ja gaasi uuringuid
- Plan B Earth and Others v. Secretary of State for Transport (2018 >>2020)
 - Valitsuse otsus laiendada Heathrow' lennujaama kolmanda maandumisrajaga

Näited – inimõigused

- õigus elule (EIÕK art 2); õigus era- ja perekonnaelu kaitsele (EIÕK art 8);
- Euroopa Inimõiguste Kohus
 - Youth for Climate Justice v. Austria, et al. (2020 >>...)
 - 33 riigi ebapiisav tegevus kliimamuutuste leevendamisel

Näited – kaebused seoses metsaga

- EU Biomass Plaintiffs v. European Union (2019 >> 2021)
 - Puidulise biomassi määratlus taastuenergia direktiivis
- Future Generations v. Ministry of the Environment (Columbia) (2018 >>2018)
 - Riigi tegevusetus Amazonia vihmametsade kaitsel
- Sheikh Asim Farooq v. Federation of Pakistan (2018 >>2019)
 - Riigi tegevusetus metsakaitse regulatsiooni jõustamisel

Näited – kliimamuutuega kohanemine

- Ashgar Leghari v. Federation of Pakistan (2015 >>2015)
 - Riigi tegevusetus ja viivitus kliimamuutusega kohanemise regulatsiooni elluviimisel
- Looduskatastroofi järgsed kaebused

Muud näited

- Rahastusotsuste vaidlustamine
- Kaebused fossiilkütuste ettevõtete vastu
- Valeinformatsiooni levitamine, rohepesu
- Kliimaregulatsiooni vastased kaebused

Vastus 'piisake ookeanis' argumendile

- Hollandi ülemkohus (2019): „Igal riigil on kohustus panustada KHG heitkoguste vähendamisse. See tähendab, et ükski riik ei saa kõrvale hiilida endale seatud vastutuse eest, väites, et võrreldes ülejäänud maailmaga on selle riigi heitekogus suhteliselt väike ning et heitkoguste vähendamisel on väga väike globaalne mõju. Seega on Hollandi riigil kohustus vähendada KHG heidet oma territooriumil vastavalt oma vastutuse ulatusele (tulenevalt Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitest 2 ja 8), kuna kliimamuutused kujutavad endast tõsist ohtu hollandlaste elule ja heaolule.” (*Urgenda Foundation v. State of the Netherlands*)
- Saksamaa ülemkohus (2021): „Kuigi kliimamuutuste mõju on globaalne ning ükski riik ei saa globaalsest soojenemisest tingitud probleeme ise ära lahendada, ei tähenda see, et riigid tohiks endale määratud kohustusi eirata. Riikidel on ülesanne osaleda rahvusvahelise suunitlustega tegevustes, et kliimamuutustega globaalsel tasemel võidelda. Samuti on riigil kohustus edendada kliimaalaseid tegevusi ja arenguprogramme siseriiklikus raamistikus. Oma kohustustest ei tohi kõrvale hiilida, viidates teiste riikide KHG emissioonidele.” (*Neubauer, et al. v. Germany*)

Õiguslik raamistik

- Rahvusvaheline õigus
 - ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon (UNFCCC) (1992)
 - Pariisi kliimalepe (2015)
- Euroopa Liidu õigus
 - Euroopa kliimamäärus (2021)
- Eesti õigus
 - Strateegilised arengudokumendid
- Olulised printsiibid
 - Ettevaatuspõhimõte; säästva arengu põhimõte; heanaaberlikkuse põhimõte; ühiste, kuid erinevate kohustuste põhimõte

Strateegilise lähenemise olulisus kohtuasjades

Kohtu kaudu võimalik saavutada näiteks:

- mõne keskkonda kahjustava tegevuse seismapanek
- strateegiline lahend süsteemse väärtpraktika muutmiseks
- teemale tähelepanu saamine
- valitsuse poolt olulise sammu astumine, kus seni oldud tegevusetu

Kuidas saavutada olemasoleva ressursiga kõige tõhusam tulemus?

- Osalemine kõigis olulistest etappides
- Õige huvikaitsevahendi valik
- Koostöö – teiste ühendustega, ekspertidega
- Meediatöö

Peamised takistused

- Kaebeõigus
 - Üksikisiku kaebeõigus
 - Kliimaga seoses keeruline
 - Peab ära näitama erilise puutumuse mõjutatud keskkonnaosaga
 - Keskkonnaorganisatsiooni kaebeõigus
 - Eestis üsna liberaalne
 - Organisatsiooni põhikirjaline eesmärk peab olema keskkonnakaitse ja organisatsioon peab oma tegevusega seda edendama
- Võimude lahusus;
- Konkreetse kohustuse puudumine;
- Tõendamine
- Rahastuse leidmine
 - Enda kulud – tõendid, esindaja õigusabikulu
 - Vastaspoole + kolmanda isiku õigusabikulud

